

A FELTÉTELES SZABADSÁGRA BOCSÁTÁS

- A magyar ítélkezési gyakorlatban a szabadságvesztés büntetés a második leggyakoribb szankció. Ez a büntetések 32%-át teszi ki. Az első helyen a pénzbüntetés áll.
- A feltételes szabadságra bocsátás egyfajta kedvezmény, amely lehetővé teszi, hogy az elítéltnak ne kelljen a kiszabott büntetés teljes időtartamát letöltenie.
- A feltételes szabadságra bocsátás jogintézményének célja a szabadságvesztés káros hatásainak csökkentése, és a fogvatartottak társadalomba történő beilleszkedésének elősegítése.
- A pártfogó felügyelet, mint járulékos, azaz önállóan nem elrendelhető szankció, a bűncselekményt elkövetők ellenőrzésével és felügyeletével segíti egy esetleges újabb bűncselekmény megelőzését és az elkövetők társadalomba való beilleszkedését.
- **Proporcionalitás elve:** a kiszabott büntetésnek az elkövetett cselekmény következményeinek súlyával kell arányban állnia (a tettel arányos büntetés).

A Kormány [T/10953.](#) számon nyújtotta be a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot. Ehhez kapcsolódóan az Infojegyzet célja a feltételes szabadságra bocsátás jogintézmények bemutatása.

A feltételes szabadságra bocsátás a szabadságvesztésre ítélt számára adható olyan kedvezmény, amely lehetővé teszi, hogy a tényleges fogvatartás ideje az ítéletben kiszabott büntetés tartamánál rövidebb legyen. A tényleges végrehajtással töltött idő lerövidítése **törvényben rögzített lehetőség**, amely a fogvatartottal kapcsolatos bizonyos feltételek meglete esetén alkalmazható ([Btk.](#) 38-40. §, [Bv. tv.](#) 57-61. §).

A feltételes szabadságra bocsátás **pozitív hatásai lehetnek** (ld. pl. Nagy A. 2015, [Polgár 2014](#), [Solt 2017](#), [M. Helsinki B. 2020](#)):

- az elítélt számára perspektívát kínál a jogerős ítélet utáni életszakaszában;
- segíti az elítélt fokozatos visszailleszkedését a társadalomba (reszocializáció, reintegráció);
- korrekciós lehetőséget biztosít az igazságügyi rendszer számára;
- hozzájárul ahhoz, hogy a büntetés-végrehajtás során az elítélt együttműködő, normakövető legyen, ezáltal segíti a büntetés-végrehajtási intézetek rendjének fenntartását;
- csökkenti a bűnismétlés esélyét;
- hozzájárul a börtönzsúfoltság enyhítéséhez.

Ellenérvként merülhet fel a tettel arányos büntetés elvének érvényesítése, az ítélet integritásának védelme, a társadalom igazságérzetének és biztonságának előtérbe helyezése (ld. pl. [Polgár 2014](#), Nagy A. 2015).

Aktualitások

A közvéleményt megrázó súlyos bűncselekmények következményeként időről időre világszerte fellángolnak a jogintézmény körüli viták.

A 2019. decemberi **győri kettős gyermekgyilkosságot** követően – amelyet feltehetően a feltételes szabadságra bocsátott apa követett el – az Igazságügyi Minisztérium [jelentést](#) készített a Kormány részére az ügygel kapcsolatban, emellett a Kúrián joggyakorlat-elemző csoport [alkult](#) a jogintézmény felülvizsgálatának céljából.

Mivel a [2019. novemberi](#) és a [2020. februári londoni késeléses merényletek](#) elkövetői feltételesen szabadlábra helyezett elítéltek voltak, a brit kormány kezdeményezte a terrorista jellegű bűncselekmények elkövetőire vonatkozó ítélkezési és végrehajtási [jogszabályok szigorítását](#).

TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

A feltételes szabadságra bocsátás **különböző formái világszerte a 19. században jelentek meg.** A Csemegi kódex (1878. évi V. tc.) szerint a legalább háromévi fegyházra vagy börtönre ítélték, amennyiben büntetésük 2/3-át kitöltötték, és „szorgalmuk, valamint jóviséletük által a javulásra alapos reményt nyújtottak”, ún. közvetítő intézetbe kerülhettek (az életfogytig tartó fegyházbüntetésre ítélteknek büntetésük 10. évének eltelte után volt joguk erre). Az intézetben eltöltött újabb öt év után – megfelelő magatartás tanúsítása esetén – saját kérelmükre a felügyelő bizottság ajánlására, az igazságügy-miniszter feltételes szabadságra bocsáthatta őket, ha büntetésük 3/4-ed részét, az életfogytiglani fegyházra ítélték pedig legalább tizenöt évet kitöltötték.

Feltételes szabadságra voltak bocsáthatók azok is, akik 3 évnél rövidebb fegyházra, vagy egy évet meghaladó másnemű szabadságvesztés büntetésre voltak ítéelve, amennyiben büntetésük 3/4-ed részét „kiállották”, és megfeleltek a korábbiakban előírt feltételeknek. A törvény ebből az engedményből kizárta a külföldi és a visszaeső elkövetők egy bizonyos csoportját (44-51. §).

Az 1945 utáni büntetőjogi rendelkezések is ismerték ezt a jogintézményt, általában a büntetés 3/4 vagy 2/3 részének letöltése mellett. 1971-1993 között a szabadulás legkorábbi időpontja 20 év volt, 1993-1997 között a kötelező idő legalább 15-25 év volt, de már az ítéletben meghatározták az esetleges szabadulás pontos idejét.

Jelentős módosítás volt az [1998. évi LXXXVII. törvény](#), amely módosította az életfogytig tartó szabadságvesztés és a feltételes szabadságra bocsátás szabályait. Lehetővé vált a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés (röv.: TЭСZ) kiszabása. Az [1978. évi Btk.](#) szélesebb körben biztosította a feltételes szabadságra bocsátást, mindezek a szabályozások a korszak európai modelljeihez képest mégis szigorúak voltak. **A nemzetközi trendeknek a 2012. évi C. törvény felel meg a leginkább** ([Nagy F. 2014](#)).

A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS FŐBB ELEMEI

A [2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről](#), valamint a [2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról](#) vonatkozó szakaszai alapján:

- A perben eljáró bíróság határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén az ügydöntő határozatban állapítja meg a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy azt, hogy ennek lehetőségét kizárja.
- Amikor a meghatározott időpont elérkezik, a tényleges döntést a büntetés-végrehajtási bíró (továbbiakban: bv. bíró) hozza meg.

A bv. bíró az objektív feltételek megléte és a szubjektív feltételek mérlegelése után dönthet a feltételes szabadságra bocsátásról, illetve (időlegesen) elutasíthatja azt.

Objektív feltétel: a törvényben rögzítettek alapján az elítéltnak főszabály szerint a büntetése 2/3-át, ha visszaeső, 3/4-ét, de legkevesebb három hónapot kell kitöltenie a büntetéséből. Az 5 évet meg nem haladó időtartamú szabadságvesztés esetén, különös méltánylást érdemlő esetben az elítélt a büntetése 1/2-ed részének a kitöltése után feltételes szabadságra bocsátható, amennyiben az elítélt nem többszörös visszaeső. Életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a legkorábbi időpont legalább 25 év, legfeljebb 40 év.

Szubjektív feltételek: az elítélt személyével kapcsolatos feltételek, azaz az elítélt a büntetés-végrehajtása alatt kifogástalan magatartást tanúsított-e; kialakult-e benne a törvénytisztelő életmód folytatására való törekvés; a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető-e.

A szabadulást követően az elítélt pártfogó felügyelet alá kerülhet, ennek megsértése esetén, valamint ha újabb bűncselekményt követ el, **megszüntethetik a feltételes szabadságát.**

KUTATÁSOK, SZAKMAI VÉLEMÉNYEK

A nyilvánosságban fellángoló **viták fő sarokpontjai** a jogintézmény társadalompolitikai szerepe és a **társadalmi igazságosság** kérdése, míg a jogi szakirodalomban **az elítélteknek adható kedvezmény mértéke, a bv. bírói gyakorlat, valamint az életfogytig tartó szabadságvesztéssel** kapcsolatos problémák merülnek fel a leggyakrabban.

A Btk. 2013-as hatályba lépése után Polgár András kifejtette, hogy *"az új Btk. a kedvezményhez szükséges tartam szabályozásában indokolatlanul enyhébb a régi Btk.-nál, míg a többszörös visszaesők feltételes szabadságra bocsátásának szabályozásánál szigorúbb a régi Btk.-hoz képest, de nem olyan mértékben, ami szakmailag indokolt lenne."* A szerző ellenzi a többszörös visszaesők esetében a nem kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekmény miatt kiszabott rövidebb tartamú szabadságvesztés esetén megadott kedvezményt, mert az nem szolgálja a büntetés célját és a társadalom érdekeit ([Polgár 2014](#)).

Solt Ágnes 2016-ban készített kutatása a feltételes szabadságra bocsátás gyakorlatáról megállapította, hogy sem a törvénytörvény értelmezése sem pedig a bv. bírók eljárása nem egységes. Különbség van a bv. intézetek körülményei, a fogvatartottak lehetőségei és az előterjesztések színvonala, valamint a pártfogó felügyelők leterheltsége és munkájának színvonala között is ([Solt 2017](#)).

A TÉSZ mint önálló fogalom szerepel az Alaptörvényben ([IV. Cikk \(2\)](#)), emellett a Btk. meghatározza azoknak a bűncselekményeknek a körét, amelyek esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt ([Btk. 44. § \(2\)](#)). Tóth Mihály többször felhívta a figyelmet arra, hogy a szabadulás esélyét kizáró szabadságelvonással az elítéltet a reménytől is megfosztják, a feltételes szabadságra bocsátás teljes kizárásával a büntetés-végrehajtási bíró munkája is leértékelődik, hiszen elvonják a döntési jogkörét ([Tóth 2015](#)).

NEMZETKÖZI AJÁNLÁSOK

Az **Európa Tanács** egyes büntetőjogi ajánlásai már az 1960-as évektől kezdve foglalkoznak a feltételes szabadságra bocsátás kérdésével. Az *ET Miniszteri Bizottságának a feltételes szabadságra bocsátásról szóló [R \(2003\) 22. számú ajánlása](#)* rögzíti, hogy a tagállamok jogi előírásaink lehetővé kell tenniük a bebörtönzött személyek feltételes szabadságra bocsátását, beleértve az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéleteket is. Ugyanakkor a feltételes szabadságra bocsátás fogalma alá sem az amnestia, sem a kegyelemben részesítés nem vonható.

Az **Emberi Jogok Európai Bírósága** elfogadhatónak tartja életfogytiglani szabadságvesztés-büntetés kiszabását felnőtt elkövetőkkel szemben, ugyanakkor az EJEB szerint a nemzeti jognak biztosítania kell az olyan felülvizsgálatot, amely lehetővé teszi a büntetés megváltoztatását, mérséklését, megszüntetését, vagy a fogvatartott elítélt feltételes szabadságra bocsátását ([Belovics 2017](#)).

AZ IDŐ ELŐTTI SZABADON BOCSÁTÁS
EGYES EURÓPAI ORSZÁGOKBAN

Az **európai gyakorlatban** a prognosztikus feltételeket tekintve **két alapmodell van**: amelyik a pozitív egyéni prognózishoz köti a szabadulást, és amelyik a többé-kevésbé automatikus elbocsátásra épít. Ugyanakkor több köztes szabályozási megoldás is létezik ([Nagy F. 2014](#)).

Az idő előtti szabadon bocsátást megelőző **le-töltendő büntetési idő egyes országokban**:

- főszabály szerint a büntetés 1/2-e, kivételes esetben 2/3-a (Ausztria, Csehország, Észtország, Finnország, Lengyelország, Litvánia, Szlovákia);
- máshol a főszabály a büntetés 2/3-a, kivételes esetben 1/2, 1/3, 3/4-e (Németország, Svájc, Svédország, Hollandia, Dánia, Spanyolország).

A 2/3-nál hosszabb letöltendő idő előírása nagyon ritka, és inkább csak speciális elkövetői csoportok esetében vagy a különösen súlyos bűncselekményeknél alkalmazzák.

Az életfogytig tartó szabadságvesztések esetén a szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja:

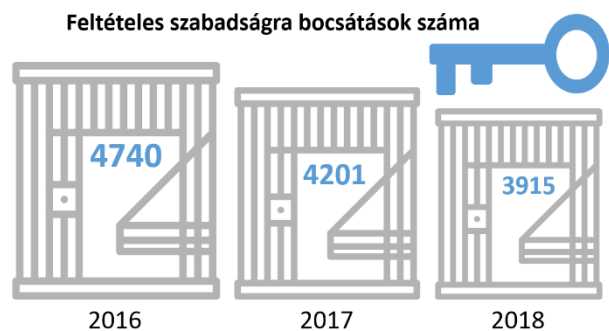
- 10–12 év (Belgium, Dánia, Finnország, Svédország);
- 15–20 év (Ausztria, Csehország, Franciaország, Görögország, Németország, Románia);
- 21–30 év (Észtország, Lettország, Olaszország, Szlovákia, Szlovénia).

Az előírt időtartam mellett általában ugyanúgy létezik a szubjektív feltételek mérlegelésének rendszere, mint a magyar jogban.

STATISZTIKAI ADATOK

2018-ban a büntetés-végrehajtási intézetekben a jogerősen elítélt fogvatartottak létszáma 13 000 fő volt. 43%-uk börtön fokozatú intézetben töltötte a büntetését, míg a fegyházbüntetést töltők aránya 29% volt, 113% intézményi telítettségi szint mellett. A bv. bírói gyakorlat döntései alapján a feltételes szabadságra bocsátások száma csökkenő tendenciát mutat.

1. ábra: Büntetés-végrehajtási bírói döntések, 2016-2018

Forrás: [Infoszolg/Legfőbb Ügyészség, 2019.](#)

Források:

- Belovics Ervin: Az életfogytig tartó szabadságvesztéssel kapcsolatos dilemmák – In: Darák Péter és Koltay András (szerk.) [Ad astra per aspera: ünnepi kötet Solt Pál 80. születésnapja alkalmából.](#) Budapest, Kúria, Pázmány Press, 2017. 31-46. oldal
- Nagy Anita: Szabadulás a büntetés-végrehajtási intézetből – Miskolc, Bíbor Kiadó, 2015.
- Nagy Anita: Egy konferencia emlékei, avagy a feltételes szabadságra bocsátás és az Európai Tanács ajánlásai – [Jura, 2016. 1.](#)
- Nagy Ferenc: A határozott ideig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátásról – In: Deák Ferenc és Pallo József (szerk.) [Börtönügyi kaleidoszkóp: ünnepi kötet Dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére.](#) Budapest, Büntetés-végrehajtás Tudományos tanácsa, 2014. 152-161. oldal
- Polgár András: A feltételes szabadságra bocsátás eljárásjogi kérdései és a jogintézmény fejlesztésének irányai – [Börtönügyi Szemle, 2014. 3.](#)
- Solt Ágnes: A feltételes szabadságra bocsátás intézményének magyarországi gyakorlata – [Kriminológiai tanulmányok, 2017.](#)
- EUROPRIS: Country factsheet on prison sentence execution – [europri.org](#)
- A Magyar Helsinki Bizottság észrevételei a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló előterjesztésről, [2020. január 27.](#)
- Börtönstatisztikai Szemle 2019. 1. – [bv.gov.hu](#)
- [A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2018. évi tevékenységéről](#)

Készítette: dr. Draskovich Edina
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486